

חמשה חומשי תורה

סודר ונדפס מחדש ברוב פאר והדר
באותיות מרובעות מאירות עינים

עם ביאורים

פשוטו של מקרא

בו מבוארים הכתובים על דרך הפשט
על פי רבותינו מפרשי התורה ראשונים ואחרונים

ועליו

מקרא מלא

ביאור משולב ע"פ ביאור הנ"ל

ועל כולם נתוסף

רש"י כפשוטו

כשמו כן הוא, ביאור משולב על רש"י הק'
בלשון קלה ושווה לכל

ויקרא

מה"ק ירושלים ת"ן - תשע"ו

חמשה חומשי תורה

עם ביאורים

פשוטו של מקרא

ועליו

מקרא מלא

ובנוסף

רש"י כפשוטו

נכתב ונערך על ידי חבר תלמידי חכמים

רבנים ואנשי מעשה

אשר עמלו וטרחו בעמל ויגיעה רבה

לברר ולבאר את התורה הקדושה ע"פ פשוטו

ולבאר מקחו של רש"י הקדוש גדול מפרשי התורה

וזכו והעלו מרגליות מזוקקות סולת ברה ונקיה

להביא את כל הדברים בביאור קל ושווה לכל

ראשי המכון

הרב זלמן לייב גוטליב הרב יצחק גרינוולד

חבר תלמידי חכמים עורכי הספר ומבקרים

הרב דוד אנשין

עורך ראשי "מקרא מלא"

הרב נפתלי אנשין

עורך ראשי "פשוטו של מקרא"

הרב יהודה אקער	הרב אורי הולצמן	הרב אברהם זינגר
הרב דניאל ברויאר	הרב ישראל מרגליות	הרב אלחנן רבינסקי
הרב אברהם חנוך גולדשטיין	הרב אשר אייזנבאך	הרב יהודה לייב מרגליות
הרב ישראל מאיר גוטליב	הרב ישעיה שיינברגר	הרב יוחנן אייזנשטיין
הרב מנחם שיינברגר	הרב יהושע סאמעט	הרב שרגא גוטליב
הרב שמעון ווייזר	הרב יונה קוריץ	הרב בנימין גוטליב
הרב נחמן יונתן גרינוולד	הרב יצחק גוטליב	הרב שמעון גרינוולד
הגהה דקדוקית: הרב נתן לויפער	מבקר דקדוק: הרב עמנואל אינדורסקי	

מבקרים: הרב אברהם יונתן גוטליב, הרב פנחס חזן

תרשימים וציורים: אביעד בן סימון, הרב אליעזר מ. בן-שם

עיצוב כריכה ושערים: חיים מושקין ז"ל, יחזקאל פישר, גולדגרף

סדר ועימוד: ז. ל. גוטליב

BETH DIN TZEDEK

OF THE ORTHODOX

JEWISH COMMUNITY

26\A STRAUSS ST.

JERUSALEM

ת.ד. 5006 מ"ל 02-6252808 פאקס 02-6221317 02-6221317 TEL 02-6246345 P.O.B. 5006 FAX

בית דין צדק

לכל מקהלות האשכנזים

שע"י "העדה החרדית"

פעיה"ק ירושלם תובב"א

רח' שטראוס 26/א

ב"ה

הסכמה ואזהרה

הובא לפנינו הביד"צ חומש ופרש"י כפשוטו שבהוצאת לשם ע"י מוהר"ר זלמן גוסליב ה"ו והוא לתועלת גדולה ללומדי חומש עם פירש"י

והיות שהנ"ל משקיע בזה כוחות עצומים בדמים תרתי משמע, למען יצא דבר נאה ומתקבל לזכות הרבים.

ע"כ הננו בזה באזהרת התורה כי אסור להשיג גבולו במתכונתו הזו, למשך חמש שנים מהוצאת כל כך

ובזכות זיכוי הרבים יתברך בכל משאלות לבו לטובה ולברכה ובהרמת קרן התורה וישראל בב"א

וע"ז באעה"ח ביום כ' לחודש סיון תשס"ח לפ"ק

נאם
נאם
נאם
הריני מנבאך לצדדי הבד"צ ויתמך כבוד העדה וכל האומנים ואוהדיהם
ב"ה

בס"ד

ט"ז אלול תשע"א

אתרי שהביד"צ ראה את החומש חומשי תורה עם פרש"י כפשוטו, שנדפסו ע"י הוצאת לשם

ע"כ אנו אוסרים לעשות כמתכונתו עד חמש שנים מחיום על כל החומשים.

הכריח למען כבוד התורה ולומדי הביד"צ פעיד"ק ירושלים.

ס"ג דבריהם זצ"ל ר"ה
ישראל מרדכי בהרה"צ מוהר"ר יוחנן
זצוקללה"ה טווערסקי

מראחמיסטרייווקע - ירושלים עיה"ק ת"ו

ת.ד. 6719

רחוב שפת אמת 6

בעזה"י ד' מנחם תשס"ח א"כ

הנני בעה בשורות ספורות אודות התיבות הנפלא
זאת מתקן בקדשים הרה"ה הנפלאה איקרי קרית
הירושלים מוה"ה גאונים גאונים
בביאור דברי רש"י על התורה בביאור ר"ה ור"ה
הערוך בסוף ספר ודף אב"דו לדבר זה יצא איסוף
אצתי רבון ואלו זלזל אין עלתהם בידם אצין בלזל
במפני רש"י וצנח ילדו במנן קרית אלמא בלזין
אל דברי רש"י, ואלמא אהאריך בדבר תש"ב
וכס צפ"ה אהסנא כ"ק אהאמה זצ"לה"ה על חקלא
שעלה אהאריך האומדים, וצ"ב צ"ב אהנצ"ל מורה
והאדירה.

המצבי אישקה קרובה

ס"ג אהאדכס"י

הנני בזה בשורות ספורות אודות הנפלא אשר מתעסק בקדשים
הרה"ה הנפלאה מיקרי קרתא דירושלים מוה"ה גוטליב שליטיא

בביאור דברי רש"י על התורה בביאור צח וקצר

הערוך בטוב טעם ודעת ובדאי שדבר זה יעזור ויסייע לצעירי הצאן

ולאלו אשר אין עתותיהם בידם לעיין בעצמם במפרשי רש"י

ועתה יוכלו בזמן קצר ללמוד בעיון את דברי רש"י,

ולמותר להאריך בדבר חשוב זה,

וכבר זכה להסכמת כ"ק אהמור זצ"לה"ה על חיבורו שעשה לתעלת הלומדים.

יוזבה עוד להגדיל תורה ולהאדירה

לכבוד

כ"ח סיון תשס"ח

ראיתי את ספר הנפלא של הר"ג ר' גוטליב שליט"א על פירשי עה"ת שבו הביא את ביאוריהם של גדולי מפרשי רשי על פירשי עה"ת וביאר היטב בשמה ברורה ובהירה כל ד"ה של פירשי ע"פ ביאוריהם והספר מיוחד מאוד והרבה תועלת יש בו לכל העוסק ולומד חומש עם פירשי שעומד לפניו כשולחן ערוך ביאור כל דיבור ודיבור של רשי המיוסד במקורות נאמנים של רבותינו גדולי התורה ואשרי חלקו שזכה לזכות את הרבים בחיבור זה.

ולא באתי להיות כשר המסכים על חיבורו שלא זכיתי למדה זו אולם ספר זה אינו צריך להסכמה שהביא מקורו של כל ביאור וביאור בדברי רבותינו ואין לי אלא לברכו שתעמדה לו זכותו של רבן של ישראל רשי הקדוש למען יזכה להמשיך במפעליו הגדולים ויפצו מעינותיו לזכות את הרבים בתורת רבותינו עמדי העולם

ראיתי את ספר הנפלא של הר"ג ר' גוטליב שליט"א על פירשי עה"ת שבו הביא את ביאוריהם של גדולי מפרשי רשי על פירשי עה"ת וביאר היטב בשמה ברורה ובהירה כל ד"ה של פירשי ע"פ ביאוריהם

והספר מיוחד מאוד והרבה תועלת יש בו לכל העוסק ולומד חומש עם פירשי שעומד לפניו כשולחן ערוך ביאור כל דיבור ודיבור של רשי המיוסד במקורות נאמנים של רבותינו גדולי התורה ואשרי חלקו שזכה לזכות את הרבים בחיבור זה.

ולא באתי להיות כשר המסכים על חיבורו שלא זכיתי למדה זו אולם ספר זה אינו צריך להסכמה שהביא מקורו של כל ביאור וביאור בדברי רבותינו ואין לי אלא לברכו שתעמדה לו זכותו של רבן של ישראל רשי הקדוש למען יזכה להמשיך במפעליו הגדולים ויפצו מעינותיו לזכות את הרבים בתורת רבותינו עמדי העולם

Rabi Yitzchok M. Weinberg
Tolner Rebby
10 David Chazan st.
Jerusalem . Israel

יצחק מנחם ווינברג
גביר אדמו"ר מטאלנא זצלה"ה
רחוב דוד חזן 10
בקה"ק ירושלים חובב"א

טלפון: 02-5825543

ב"ה, יום רביעי ה' סיון תשס"ה

הנני גשר לשיעור קריה וחיי מהחייגים הנפלא
פרי חתנו של יצחק יצחק הנפלא לעולם ועד
אנשי המוסר והגיון של מוסר מפורסם גלילי מפורסם
הוא הוא הכהן ל
בשנים שלטתו מילא
קריה במוסריה וקריה הפכה לזרע בתורה
אשר גימל נפלא בגימל זכרי רב לא הרבה
כל זמנה נציגו מנחה בגימל זה ומילין אנפן
במחירי זה נגדו רב הן בנפול למיני ולדברים אלה
היחמיה ונציג נוסף למילין קבוצתו ביקרה לפר פיו
אשר של רב קימי יקבית מנפול זה יפרמי לפרמי אינס
זכר גמי טעם רב לאמץ היטב כבאפי למי חווי
זכר יצחק גבול אמר שיטה לריפוי יקבית מילין זה בנפול
למילין ולמילין למילין חווי עם רב אטם למילין זה חווי
היחמיה לר רב כולה וגמל היחמיה ולמילין יחמיה
למילין מילין מילין מילין הנפול ולמילין לריפוי
אשר נציג הנפול רב לזי אינ חווי לזי לזי יאיר גמל
כך הכהן לנפול ומילין ולמילין
למילין נפול למילין מילין
למילין מילין

הנני בזה להביע קורת רוחי מהחיבור הנפלא פרי רוחו של ידידי עוז המפליא לעשות בעשיית אוננים
לתורה ובאופן של תורה מפורסם בכלי מפורסם הלא הוא הרד"ח ר' גוטליב שליט"א
מיקורי קרתא דשופריא

ועתה הגדיל לעשות בהגותו לחבר חיבור נפלא בביאור דברי רש"י על התורה כל חיבור
חיבור מבורר בביאור צח ומדויק באופן המאיר את דברי רש"י הקדושים לארץ ולדרים עליה ברחמים
וכבר נודע לשון קדמונינו ביקרות טיפת דיו אחד של רש"י ועיי חיבור מופלא זה יפרחו שערי אורה לכל
באי שער רש"י ללמוד היטב כדבעי למיהווי

ע"כ ידי תכון עמו שיוכה להפיץ חיבור מיוחד זה ברבים לתועלת ולחיזוק לימוד חומש עם רש"י אשר
לימוד זה הוא היסוד לכל התורה כולה ובזכות התורה ולומדיה יוכה לישב באהלה של תורה במנחת
הנפש ולהמשיך להפיץ את האור הגדול הזה עדי אור חדש על ציון יאיר בביא

Rabbi Azriel Auerbach
Rabbi of "Chaniche Hayeshivot"
53 Hapisga St., Bayit Vegan, Jerusalem

בס"ד
הרב עזריאל אוירבאך
רב בית הכנסת "חניכי הישיבות", בית וגן
רח' הפסגה 53, בית וגן, ירושלים

תמוז תשס"ב

ג.ס.ג

היכר מרובה ושלח רב לידידי הרב
גוטליב

ראיתי את הגליונות החשובים אשר ערכו
והם ביאורים אשר גדולי ומפרשים על פירושו
של רש"י אשר מונח החידא"ל מתבטא שזה סימני
דיו של רש"י צריך לישב זכר הביאורים הנ"ל לזכר
יפה ומסודרים דבר דבור על אופניו ואפריון נמטייה
על זיכר הרבים ותעלת גדולה על חזקו ולחבין
דבר אדונינו רש"י עה"ת

בברכה להמשך השלמת הביאורים על
חמשה חומשי תורה מתוך מנוחת מנוחת
הנפש והרחבת הדעת

עזריאל אוירבאך

ברכה מרובה ושלח רב לידידי הרב גוטליב שליטיא

ראיתי את הגליונות החשובים אשר ערכת והם ביאורים עפ"י גדולי המפרשים
על פירושו של רש"י אשר מונח החידא"ל מתבטא שעל טיפת דיו של רש"י
צריך לישב זכר

הביאורים הנ"ל ערוכים יפה ומסודרים דבר דבור על אופניו ואפריון נמטייה למר
על זיכר הרבים ותעלת גדולה ללמוד ולחבין דבר אדונינו רש"י עה"ת

בברכה להמשך השלמת הביאורים על כל חמשה חומשי תורה מתוך מנוחת
הנפש והרחבת הדעת

דבר המוציאים לאור

זכה הדור האחרון, ונתרבתה הופעת הספרים התורניים כשפע אדיר המתחזק והולך. ואם בדורות שעברו יצאו לאור עולם ספרי-חידוש מקוריים שעיקר תכנם הוא פרי הגיג'י המחבר עצמו - הרי בימינו מרבית הספרים החדשים הם ספרי-עזר שעיקר יעודם הוא להקל על הלומד בתורתם של הקדמונים, לחסוך ממנו את החיפוש במפרשים השונים העוסקים בהבנת פשט הדברים. ובמרחב ספרי ההלכה - הרי המטרה היא לרכז אל מקום אחד את כל פרטי החומר המתבקש, תוך ליקוט מספרים רבים העוסקים באותו נושא, וכך להגישם לפני הלומד כשולחן ערוך המכיל את כל פרטי הענין המדובר.

מקום נכבד תופסים לאחרונה סוגי הספרים ה'ממלאים' את דבריהם של המחברים הקדמונים, ומשלימים את קיצורם בשילוב תוספת מילים הבאות בתוך דבריהם, ואשר מתמזגות יחדיו לסגנון אחיד, קריא ומובן, כמקשה אחת עם לשונם.

בולט במיוחד בסוג הספרים האלה הוא החומש הנודע והמפורסם 'רש"י כפשוטו', אשר מחבריו היטיבו לערוך את החומר המלוקט מתוך ספרי מפרשי רש"י בצורה תמציתית, בלשון המובן לכל ובסגנון קל להבנה, ללא אריכות יתירה או קיצור יתר, באופן שהלומד בפירוש רש"י הקדוש יאירו לו הדברים, וכוונתו תהיה מחוורת וברורה לו - אכן, לא בכדי זכה החומש 'רש"י כפשוטו' לתפוצה עצומה ונדירה בקרב כל קהל עדת ישראל למגוון חוגיהם, אשר תגובותיהם הנלהבות מגיעות אלינו כזרם מים כבירים מכל עבר ופינה, הן בארץ והן בתפוצות הגולה.

ברם, בד בבד עם מכתבי התודה הרבים, ויחד עם הבעת ההילול והשבח על יצירת המופת של החומש במתכונתו הראשונית, עלתה על שולחנו דרישה חדשה ונוספת מאת הלומדים, כי לא לנו להסתפק בכך; ציבור הלומדים מביע שוב ושוב את מבוקשו לבלתי הִשֵּׁב את הקולמוס אל נרתיקו, שכן, תוכן רב ועשיר נמצא גם בדברי שאר מפרשים, ויש מקום להרחיב את יריעת החומש בהוספת יריעה נכבדת ורחבה, אשר תתמקד בביאור דברי המקרא עצמם, מתוך ליקוט מדברי הראשונים והאחרונים מפרשי התורה אשר מפיהם אנו חיים, אשר 'לאו כל מוחא סביל דא' לעיין בכל דבריהם, שפעמים הם באים באריכות רבה ופעמים בקיצור נמרץ, ואין כל לומד מוצא עצמו מסוגל לצלול אל עומק דברי כולם ולדלות מהם את הנוגע לפשטם של דברי המקרא.

אכן, זאת היא המשימה הנעלה והכבדה אשר נטלנו על שכמנו. משימה מורכבת ורבת לבטים וקשיים היא; הן מצד בירור מהות התוכן העיקרי, יען כי הרי לא יתכן לרכז תחת קורת גג אחת את דברי כולם לכל עומקם ורוחבם; והן מצד העיבוד הלשוני בהעלאת תמצית דבריהם ומסקנתם בלבד, מבלי להיכנס אל 'שקלא וטריא' בקושיות ותירוצים. ואשר כמובן הכל ראוי להיכתב בסגנון שווה ואחיד, הגם שהם מלוקטים ממפרשים רבים בעלי לשון שונה זה מזה. - ואכן כך, הצגנו בפני הלומד את כל 'לב' התוכן הנצרך להבנת פסוקי המקרא, בעריכה ברורה ובהירה, נוחה ומובנת לכל.

דבר המוציאים לאור

במקביל למדור הנוכחי המורחב אשר בשם 'פשוטו של מקרא' יקרא, נלווה אליו גם מדור קצר ותמציתי ביותר, הממוקד רק בפירוש המילים עצמן, כשהדברים תואמים ומשולבים יחד עם סגנון לשון המקרא, ועולים עמו בקנה אחד, ושמו נאה לו: 'מקרא מלא', על משקל לשון חז"ל: 'מקרא מלא דיבר הכתוב'.

תקוותנו כי אכן השגנו את המטרה הנרצית, והחומש 'רש"י כפשוטו' אשר במרכזו עומד פירוש רש"י כעמוד התווך - הוא רבינו הגדול, רבן של רבותינו, הפרשן הראשי והעיקרי - יחד עם 'פשוטו של מקרא' אשר בצידו, יעשיר את ידיעותיהם של לומדי פרשיות התורה, בד בבד עם תוספת היריעה הנרחבה הלזו, הקשורה היטב אל פשט הכתוב, והנלקט מעט מזעיר, מתוך ים המפרשים הענק.

אנו תפילה לה' יתברך, כי הדברים יתקבלו ברצון ובנחת־רוח, ויהיה פרי מעשינו לזיכוי הרבים ולתועלת רבה ומבורכת.

[ומודעה רבה מסורה בזה, כי כל תיקון, הערה והארה, יתקבלו על ידינו בשמחה. ואם יתבררו כנכונים ומועילים נכניסם בעז"ה במהדורות הבאות, כמנהגנו בשאר הספרים אשר יצאו לאור בהוצאתנו.]

לידיעת הלומדים הע"י

במהדורה זו הוכנס שיפור חשוב הנועד להקל על הלומדים, במתן היכר והבחנה ברורה בין המדורים השונים.
המדורים הקודמים: רש"י ורש"י כפשוטו,
סומנו בשני קוים בצדי העמוד להפרידם משאר המדורים.

א ויקרא אל־מִשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֵהָל

א' זעירא

מקרא מלא

א (א) ויקרא ה' אל משה לבוא לתוך אוהל מועד, וידבר ה' אליו, מאהל מועד, את הדברים האלה לאמור

פשוטו של מקרא

זה מזה בפרטי דיניהם, יש לחלקם לארבע קבוצות עקרוניות: העומדות תחת ארבעה ראשים: העולה, החטאת, האש והשלמים. כך שכל סוג קרבן נתן לשוכו לאחד מארבע אלה, ואין בתורתנו קרבן בשום פנים, לא קרבן יחיד ול קרבן צבור, וזלתי אחד מאלה ארבעה מינים (לשון הרמב"ה בהקדמתו לפירוש המשניות לסדר זבחים ומנחות).

ולגבי דרגת חומרתם מתחלקים הקרבנות לשתי מעלות של קדשה: 'קדשי קדשים' ו'קדשים קלים'. העולה שהיה נשקפת בלה' ואין בה אכילת אדם כלל, הרי היא נח מסוג קדשי קדשים, וכן גם החטאת והאשם, שהם מבשרם נאכל לכהנים בחצר המשכן לפני ה' ובמקדש במקדש: בעזרה. אבל השלמים שיש בהם אכילה לבצלי הקרבן, הרי הם קדשים קלים. ההבדל העיקרי בקדשי קדשים לקדשים קלים, נעוץ בשלשה דברים: זמן האכילה, מקום האכילה, והאנשים האוכלים. בקדשי קדשים הגבילה התורה את זמן אכילתם ליום ולילה בלב (יום הקרבת הקרבן, והלילה שלאחריו), ואלו קדשים קלים נאכלים לשני ימים והלילה שביניהם (יום לילה ויום קדשי קדשים נאכלים רק בחצר המשכן ולכהנים בלב ואלו קדשים קלים נאכלים גם לבעלים ובכל מחנה ישראל ובמקדש במקדש: בירושלים). הבדלים נוספים בין קדשי קדשים לקדשים קלים ובארו במקומם.

א (א) ויקרא אל משה וגו' - בקריאה זו ידע משה שפני ה' היא שיבא אל תוך אוהל מועד לשמע את הנבואה המיעדת לו, כפי שכבר הקדים ה' ואמר לו בעת הצורך הקמת המשכן (שמות כה, כב) 'ונועדתי לך שם ודברתי אתה... את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל'.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור הכתוב מתפרש כאלו הוא אמר בסדר אחר: 'ויקרא אל משה מאהל מועד וידבר ה' אליו לאמור' (ושב"ס). ואם תי

הספר השלישי בחמשת חמשי התורה, נודע בשמו הרגיל 'ויקרא', על שם פתיחתו 'ויקרא אל משה...'. ובלשון חז"ל הוא נקרא 'תורת כהנים', על שם תכנו העקרי העוסק במצוות הקרבנות ופרטי הלכותיהם המתקומים על ידי הכהנים משרתי ה' בקדש.

הפסוק הראשון 'ויקרא אל משה...' בא בהמשך מן האמור בסוף ספר 'שמות' החותם ומסיים את מלאכת המשכן והקמתו, אחר יצירת כל כליו בכל פרטי הלכותיהם והעמדתם על מכונם, אשר בזאת השלם ונתקם צווי ה' אל ישראל בפרשת תרומה (שמות כה, ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכאמור (שם לט, לב) 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה'.

ואכן, מיד ירדה השכינה הקדושה בענן הכבוד לעיני ישראל, וישכון כבוד ה' בתוככי המקדש אשר הקימו ישראל לכבודו, כמו שנאמר (שם מ, לד) 'ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן'. ושם בהמשך הכתוב נאמר 'ולא יכל משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן', כי אין ראוי להכנס אל מקום השקראת השכינה בלא רשות והזמנה מאת ה'.

וכאן, בנקדה זו, מתחיל ספרנו: 'ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור', כלומר: באותו המעמד המרומם, בהגלות השקראת השכינה לעיני כל העם, שומע משה את קול ה' הקורא לו בשמו: 'משה משה!', וכינון שהזמן מפי ה' להתקרב ולגשת אל הקדש פנימה לשמע את דברו, נכנס משה אל אוהל מועד ושם שמע את קול הנבואה הבוקע ויוצא מבין שני הכרובים אשר מעל ארון הברית שבבית קדש הקדשים. מכאן ואילך מתחיל ה' לצוותו על מעשי הקרבנות בלם לסוגיהם השונים, ושאר העבודות הנהוגות במשכן, פרשה אחר פרשה - בכל האמור להלן.

- הקרבנות לסוגיהם -

כל הקרבנות הרבים המזכירים בתורה, הגם שהם נבדלים

רש"י

וצין ענין לענין. קל-וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט (ספרה): אליו. למעט את אהרן. אמר רבי יהודה נחירא, י"ג דברות נאמרו למשה ולאהרן, וכענין נאמרו י"ג מיעוטין - ללמדך שלא לאהרן נאמרו, אלא למשה שיאמר לאהרן. ואלו הן י"ג מיעוטין: לדבר אטו מדבר אליו, וידבר אליו (במדבר י, פט), ונועדתי לך (שמות כה, ט) - כולן בתורת-כהנים. יכול ישמעו את קול הקריאה תלמוד לומר 'קול לו', 'קול אליו', משה שמע, וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ו

א (א) ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל לוויים קדמה קריאה, לשון חצה, לשון שמלאכה-השרת משתמשין בו, שנאמר (ישעיה י, א) וקרא זה אל זה. אבל לנביאי אומות-העולם נגלה עליהן כלשון עראי וטומאה, שנאמר (במדבר כה, ד) ויקר אליהם אל כלעס: ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין. יכול אף להפסקות היתה קריאה - תלמוד לומר וידבר, לדבר היתה קריאה ולא להפסקות. ומה היו הפסקות משמשות - לימן ריוח למשה להתנזר בין פרשה לפרשה

א (א) וַיִּקְרָא אֵל מֹשֶׁה וַיִּדְבֶּר אֵלָיו לשון הכתוב 'ויקרא... וידבר' מלמד שלא התחיל הקב"ה לדבר אליו פתאום, אלא הקדים וקראו בשמו תחילה ואחר כך דיבר אליו, ומכאן אנו למדים גם כי **לְכָל דְּבָרוֹת וּלְכָל אַמִּירוֹת וּלְכָל צוּנוֹת** - כל מקום שנאמר 'ידבר' אל בני ישראל, או 'אמור' אליהם, או 'צו' אותם - לכולם קדמה קריאה בשם לפני הדיבור, כי כאשר פונים אל האדם על ידי שפותחים תחילה בקריאת שמו, הרי זו פניה בלשון חבה, שמכבדו ומוקירו בכך שאינו פונה אליו בלא הכנה מוקדמת, והוא לשון שמלאכי השרת משתמשין בו בפנייתם זה לזה, ליטול רשות לאמירת 'קדושה', כמו שנאמר (ישעיה ו, ג) 'ויקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וגו' וכן היתה גם דרך הנבואה אצל כל נביאי ישראל [כמו שמצינו אצל שמואל הנביא (שמואל-ג, י) ויבא ה' וייתעב ויקרא בפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר פי שמע עבדך]. אבל לנביאי אומות העולם, מתוך שאינם חביבים לפניו, הרי הוא נגלה עליהן בלשון עראי - כאילו פגש אותם בדרך 'מקרה', וכדוגמת הלשון האמור אצל טומאה (ראה דברים כג, יא), כמו שנאמר (במדבר כג, ד) 'ויקרא אלהים אל בלעם', לפי שנתגלה אליו פתאום כאילו בדרך עראי ומקרה, מבלי להכינו ולהזמין לנבואה על ידי קריאה בשמו (וגו', משכ"ל):

ויקרא אֵל מֹשֶׁה הקול היה הולך ומגיע רק לאזניו של משה, וכל ישראל לא היו שומעין את הקול. כמו שנאמר (במדבר ז, פט) 'ויבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו, מכאן שגם 'הקול' דיבר רק אליו ולא לזולתו (ותנחומא א). וכול הייתי לומר שכשם שקדמה קריאה לכל דיבור ודיבור, כך אף להפסקות שבין העניינים היתה קריאה חדשה בתחילת כל ענין וענין [כגון: 'ואם מן הצאן קרבנו' וגו' (להלן פסוק י), וכן 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה' וגו' (להלן ב, א), שיש רווח בין העניינים הללו בכתבתם בספר תורה, וגם בנבואתו של משה היה ביניהם הפסק זמן], תלמוד לומר 'ויקרא... וידבר' - רק ל'דבור' היתה קודמת קריאה, כשהענין החדש פותח בלשון 'דבר' או 'אמור' או 'צו', ולא לשאר הפסקות בין העניינים כשאין בהם התחלת דיבור חדש, לפי שכולם נבואה אחת הנמשכת. ומאחר שכולם נחשבים לדיבור אחד, אם כן מה היו הפסקות משמשות? ליתן ריוח (הפסק זמן) למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, כדי שיתיישבו הדברים היטב על לבו. ומעיר רש"י: ואם למשה רבינו, שהיה לומד תורה מפי הקב"ה, היה ראוי ליתן לו הפסק בין העניינים, הרי הדבר מלמדנו קל-וחומר להקדיש הלומד מן ההקדיש - תלמיד הלומד אצל רבו, שהוא זקוק להפסק בין ענין לענין, שיתבונן בהם כדי להבינם היטב (ספרא) (וא"ס):

אֵלָיו הדגיש הכתוב 'אליו', למעט את אהרן, שאף הוא

לא שמע את הקול המדבר אל משה. אמר רבי יהודה בן בתיא, לא הוצרך הכתוב להודיענו שפרשה זו לא שמע אהרן מפי הקב"ה כמשה, שהרי לא הוזכר כאן אלא משה לבדו, וכשם שכל ישראל לא שמעו, כך לא שמע אהרן, אלא: **וַיִּגְדְּבוֹת נְאֻמָּרוֹ בַּתּוֹרָה** - בשלש עשרה מקומות נאמר במפורש שהדיבור היה למשה ולא אהרן⁽¹⁾, וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין - כלומר, לעומתם יש י"ג מקומות שבהם הודגש במיוחד שהדיבור היה רק למשה, ולמה נצרכו המיעוטים הללו הרי לא נזכר שם אלא משה לבדו? אלא ללמדך שאף באותם המקומות שנאמר 'למשה ולא אהרן' - לא לאהרן נאמרו, אלא למשה נאמרו, והוא נצטווה שיאמר את הדברים לאהרן. ואלו הן י"ג מיעוטין: 'לדבר אתו', 'מדבר אליו', 'וידבר אליו' (במדבר ז, פט), 'ונודעתי לך' (שמות כה, כב) - וכולן נמנו בתורת פהגנים. נותר המיעוטים הם: 'ודברתי אתך' (שם), 'את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל' (שם), 'אשר אנעד לך שמה לדבר אליך שם' (שם כט, מב), 'אשר אנעד לך שמה' (שם ל, ו), 'אשר צוה ה' את משה בזה סיני ביום צוה את בני ישראל' (להלן ז, לח), 'ויצא וידבר אל בני ישראל את אשר יצוה' (שמות לה, לד), 'ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים' (שם ו, כח), 'ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בזה סיני' (במדבר ג, א), והפסוק האמור כאן: 'ויקרא אל משה וידבר ה' אליו'. וכול הייתי לומר, שמא רק הדיבור עצמו לא היה נשמע לאחרים אבל ישמעו את קול הקריאה - כלומר 'קול הברה בעלמא כעין רעם' (ח"א) - תלמוד לומר (במדבר ז, פט) 'וישמע את הקול מדבר אליו', ומתוך שלא נאמר 'קול לו' [את הקול מדבר לו] - אלא 'קול אליו' [את הקול מדבר אליו] - הרי זו הדגשה יתירה ללמדנו כי אליו לבדו היה נמשך הקול, ורק משה שמע, וכל ישראל לא שמעו שום קול (וגו', נח"י):

מֵאֵהָל מוֹעֵד דיבור הקב"ה עם משה היה 'בתוך' אוהל מועד (ראה שמות מ, לה. וברש"י שם), אם כן היה לו לומר כאן 'וידבר אליו באהל מועד' (בבית ולא במים), ולמה נאמר 'מֵאֵהָל מוֹעֵד' - שדומה במשמעו כמי שעומד בחוץ ושומע את הדיבור הבא מבפנים? אלא מלמד שהיה הקול נפסק ולא הנה יוצא חוץ לאהל. כלומר, אפילו משה שאליו היה הדיבור מיועד, לא היה שומעו עד שהוא נכנס לפניו, והלשון 'מֵאֵהָל מוֹעֵד' בא לציין מאיזה גבול והלאה היה נשמע הקול: 'מֵאֵהָל מוֹעֵד' ולפנים, זהו המקום אשר שם היה נשמע הקול [וכל זאת רק למשה, אבל לאחרים לא היה נשמע אף כשהם בתוך האוהל] (וש"י, ה"ה). וכול הייתי לומר כי הטעם שלא נשמע הקול בחוץ, הוא מפני שהקול נמוך ושקט - תלמוד לומר (במדבר שם) 'את הקול, מהו לשון 'הקול' בה"א הידיעה? הוא הקול הידוע בגבורתו ובחזקו, זה המפורש בתהלים (כט, ד"ה) 'קול ה' בכח, קול ה' בְּהִרָרָה, קול ה'

מלואים

(1) להלן פירוט י"ג הדברות שנאמרו למשה ולא אהרן: א. כשצוה להוציא את ישראל ממצרים (שמות ו, יג). ב. השלכת מטה אהרן לפני פרעה (שם ז, ח). ג. מכת השחין (שם ט, ח). ד. החרד הזה לכם ראש חדשים (שם יב, א). ה. חוקת הפסח (שם שם, מג). ו. איסור שרצים (להלן יא, א). ז. נגעי אדם (שם יג, א). ח. נגעי בתים (שם יד, לג). ט. זבים (שם טו, א). י. התחלקות ישראל לפי דגלים (במדבר ב, א). יא. התפקדות בני קהת (שם ד, א). יב. עבודת בני קהת (שם שם, ז). יג. פרה אדומה (שם יט, א).

מועד לאמר: ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר ומן העצאן ותקריבו את-

מקרא מלא

(ב) דבר אל בני ישראל, ואמרת אליהם: אדם כי יקריב מכם - כל אדם מביניכם אשר יתנדב להקריב קרבן לה' מן מיני הבהמה - מבעלי החיים הגדולים, הרי שרק מן המינים הללו - מן הבקר (פרים) ומן העצאן (עיונים)

פשוטו של מקרא

שלישה מינים אלה: בקר, או צאן (=שם כולל לכבשים ועזים); למעט כל חיה או מין בהמה אחרת. ולהלן יפרש הכתוב את המינים שהכשרו לקרבן העוף.

הבקר הוא ממין הגדול שבבהמה הקשרה; ובלשון חז"ל: 'בהמה גסה'. הנזכר בבקר נקרא 'שור' או 'פר', והנקבה - 'פרה'. והצאן הם מסוג הקטן הכולל שני מינים, כבשים ועזים; ובלשון חז"ל: 'בהמה דקה' (על שמוותיהם השונים לפי מינם וגילם, ראה טבלה בדף הבא) - ובלשם נקראים כאן בשם הכללי: 'מן הבהמה', להבדילם מקרבן העוף המזכיר בהמשך הפרשה.

אדם כי יקריב - נקט הכתוב 'אדם' ולא 'איש', כדי לכלול גם את האשה [וזכר ונקבה בראש... ויקרא את שמם אדם]

רש"י

נתייחד הדבור עם משה, שנאמר (דברים ב טז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר ה' אלי לאמר - אלי היה הדבור. דבר אחר, לא ואומר להן דברי והשיבני אם יקבלום, כמה שנאמר (שמות יט ט) וישב משה את דברי העם אל ה': (ב) אדם כי יקריב מכם כשקריב. בקרבנות נדבה דבר הענין: אדם. למה נאמר? מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אחס לא תקריבו מן הגזל (ויקרא כג): הבהמה יכול אף חיה בכלל - תלמוד לומר 'צקר וצאן': מן הבהמה. ולא כולה. להוציא את הרוצח ואת הנרצע: מן הבקר. להוציא את הנעצד: מן העצאן. להוציא את המוקנה: ומן העצאן. להוציא את הנוגח שהמים כשהוא אומר למטה מן הענין (נפסוק ג) מן הצקר, שאין

רש"י בפשוטו

במעופם נשמע עד החצר החיצונה, ולא יותר. יכול הייתי לומר מפני שהקול נמוך - תלמוד לומר (שם) 'קול אל שדי בדברו' [קול כנפיהם היה חזק כקול דבר ה'], אם כן למה נאמר 'עד החצר החיצונה', אלא כך גזר הקב"ה על הקול, שבין שמיים שם היה נפסק, שאין ראוי לקול קדוש להישמע אלא במקום קדוש (מפרשים):

מאהל מועד לאמר. מן האמור כאן, יכול הייתי לומר שהדיבור היה נשמע מכל חלקי הבית - פעמים מצד זה ופעמים מצד אחר - תלמוד לומר (במדבר ז, פט) 'וישמע את'

בא הכתוב להאריך ולפרש יותר, הנה אומר כך: 'ויקרא אל משה מאהל מועד [ונבא משה אל אהל מועד]. ונדבר ה' אליו [באהל מועד] לאמר'.

קרבן עולה מן הבהמה (ביט)

(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן העצאן ותקריבו את קרבנכם - אדם מכם שיצא להתנדב ולהביא קרבן לה', ויהיה רצונו להקריב לפניו קרבן גדול (ממין בעלי חיים הגדולים, ולא קרבן קטן כגון עוף) - יביא את קרבנו רק ממין הבהמה, אשר בה ראויים לקרבן

היה יוצא חוץ לאהל. יכול מפני שהקול נמוך - תלמוד לומר (במדבר טז) את הקול, מהו 'הקול' - הוא הקול המפורש צהלים (כט, דה), קול ה' צבת, קול ה' צהדר, קול ה' שובר ארזים. אם כן למה נאמר 'מאהל מועד' - תלמוד לומר שהיה הקול נפסק. כיצד זה, וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה (ויקרא י, ה), יכול מפני שהקול נמוך - תלמוד לומר (שם) כקול אל שדי צדצרו. אם כן למה נאמר 'עד החצר החיצונה' - שכיון שמגיע שם היה נפסק: מאהל מועד לאמר. יכול מכל הבית - תלמוד לומר מעל הכפורת. יכול מעל הכפורת כולה - תלמוד לומר מבין שני הכרובים: לא ואומר להם דברי כיצוין - בשבילם הוא נדבר עמי. שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל צמדצד כמנודים, מן המרגלים ואילך, לא

שובר ארזים - הרי שקול ה' דרכו להשמע בחזק רב, ולפי חזק הקול היה יכול להישמע למרחקים, אם כן למה נאמר 'מאהל מועד', אלא כאמור, תלמוד שהיה הקול נפסק בגזירת המקום ועל אף חזקו לא היה נשמע מחוץ לאוהל מועד. כיצד בו מצינו במקרא: 'וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה' (ויקרא י, ה) [מחזה יחזקאל הנביא, כאילו מביאו הקב"ה לירושלים אל תוך בית המקדש וכבוד ה' ממלא את הבית עם מלאכיו (הנקראים 'כרובים'), ובצאת כבוד ה' מן הבית פרחו עמו גם הכרובים, וקול כנפיהם